

Ændringsforslag nr. 3 (lovforslagets § 21) uden for tillægsbetænkningen af *Alfred Jensen m. fl.* (se sp. 4583) *forkastedes* med 134 stemmer mod 5; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 4 (lovforslagets § 21) uden for tillægsbetænkningen af *Alfred Jensen m. fl.* (se sp. 4583) *forkastedes* med 134 stemmer mod 5; 2 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 5 (lovforslagets § 27) uden for tillægsbetænkningen af *Alfred Jensen m. fl.* (se sp. 4583) *forkastedes* med 131 stemmer mod 5; 4 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Finansministeriet:

Ændringsforslagene nr. 1-14 (lovforslagets § 1) *vedtoges* uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 15 (lovforslagets § 1) *vedtoges* med 132 stemmer mod 5; 2 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 16 (lovforslagets § 1) *vedtoges* med 132 stemmer mod 5; 2 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslagene nr. 17 og 18 (lovforslagets § 1), ændringsforslagene nr. 403-409 (lovforslagets § 22), ændringsforslag nr. 410 (lovforslagets § 25), ændringsforslag nr. 413 (lovforslagets § 26), ændringsforslag nr. 474 (lovforslagets § 27), ændringsforslag nr. 478 (lovforslagets § 29) og ændringsforslagene nr. 492 og 495 (lovforslagets § 30) *vedtoges* uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 496 (lovforslagets § 30) *vedtoges* med 79 stemmer mod 53; 2 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Underændringsforslaget til ændringsforslag nr. 497 (lovforslagets § 30) uden for tillægsbetænkningen af *Thorvil Kristensen* (se sp. 4584) *forkastedes* med 84 stemmer mod 1; 51 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslagene nr. 497-500 (lovforslagets § 30) *vedtoges* uden afstemning.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen om finanslovsforslaget, idet dette som helhed vil komme til forhandling i mødet i morgen.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om revalidering.

(Første behandling findes i tidenden sp. 843, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 537).

Der var stillet 26 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Edel Saunte: Udvalget vedrørende forslag til lov om revalidering har holdt et meget betydeligt antal møder; desuden har udvalget foretaget en rejse for at besigtige

[Edel Saunte.]

revalideringsinstitutioner i Ålborg, i Århus og i Odense, og også her i København har udvalget besigtiget en række institutioner såvel i selve byen som i omegnen.

Formanden: Der må være ro i salen under forhandlingerne.

Edel Saunte: Udvalget har modtaget såvel skriftlige som mundtlige henvendelser fra en række forskellige institutioner og organisationer, fra Foreningen „Bymæssige Kommuner“, Den danske Købstadsforening, Revalideringsvirksomhedernes Fællesudvalg, Samfundet og Hjemmet for Vanføre, De samvirkende Invalideorganisationer og fra en række enkeltpersoner.

Vi har modtaget et betydeligt materiale fra de institutioner, vi har besøgt, og fra de organisationer, der har haft foretræde for udvalget.

I udvalget har vi brugt en væsentlig del af tiden til at drøfte spørgsmålet om, hvorvidt det administrationsapparat, der var foreslået, var det helt rigtige, eller om der var mulighed for at lave en koncentration af de foreslåede institutioner. Vi er enedes om, at det ville være fornuftigt at lave et noget mindre administrationsapparat end foreslået; der var forskellige grunde hertil, men ikke mindst har vi været interesseret i, at de institutioner og de centre, der oprettes, bliver bemandet med personer, der virkelig har en uddannelse og forudsætninger for at lægge arbejdet således til rette, som udvalget har ønsket.

Der har nemlig i udvalget været fuldstændig enighed om, at det, vi var interesseret i, var virkelig at få gennemført en dybtgående revalidering, ikke alene således at den omfattede samtlige de personer, der overhovedet kunne tænkes at komme i betragtning, men også således at den enkelte person opnåede en revalidering, der kunne føre til, at han eller hun kunne udføre et produktivt, erhvervsmæssigt arbejde. Vi mener, det er absolut nødvendigt, at de personer, der står for dette arbejde, har en effektiv uddannelse og mulighed for at lede arbejdet.

Videre har vi været interesseret i, at det lokale behov for beskæftigelse af sådanne revaliderede personer blev tilstrækkelig

stort. Vi har været bange for, at der, hvis man lagde en revalideringsinstitution i hvert amt, ikke skulle være mulighed for at finde beskæftigelse til dem, som havde gennemgået revalideringen. Det vil ikke i alle amter være muligt at skaffe revaliderede arbejde, og vi ville anse det for en katastrofe, hvis man revaliderede en person og han derefter ikke havde mulighed for at få beskæftigelse.

Ved besigtigelsen af de revalideringsinstitutioner, der er i virksomhed, er vi blevet klar over, at en hel del af det arbejde, der er i gang i øjeblikket, naturligt må føre til, at de pågældende bliver beskæftiget navnlig inden for metalarbejde, og fabrikker af den art findes ikke overalt. Derfor har vi været stærkt interesseret i, at de centre, der foreslås oprettet, kommer til at ligge på steder, hvor de personer, der har været igennem en arbejdsklinik og en revalideringsinstitution, har en chance for at skaffe sig arbejde.

Vi har ligeledes været stærkt interesseret i, at samarbejdet mellem de forskellige institutioner, som den pågældende person kommer i forbindelse med, bliver det bedst mulige, og derfor har vi søgt at skabe et smidigt samarbejde dels mellem centrene og arbejdsanvisningen, dels mellem centrene og hospitalerne.

Det er klart for os alle, at den bedste form for revalidering er den form, hvor revalideringsarbejdet sætter ind, så snart som muligt efter at den pågældende person er blevet ramt af den ulykke, som medfører, at en revalidering er nødvendig, og vi har derfor ønsket, at revalideringscentre fik det bedst mulige samarbejde med lægerne, samt at arbejdsklinikkerne, som skal oprettes i tilslutning til revalideringscentre, bliver så vel ledet som muligt.

På den anden side er vi klar over, at når vi laver revalideringscentre, vil der på de forskellige sygehuse kunne blive brug for arbejdsklinikker af langt mindre format end det, man tænker sig ved en egentlig arbejdsklinik, og vi har indgående drøftet med den højtærede socialminister, hvorledes et sådant begyndende revalideringsarbejde på hospitalerne kan tilrettelægges bedst muligt.

Det er klart, at en tilrettelægning af et egentligt optræningsarbejde på hospitalerne

[Edel Saunte.]

ikke falder ind under revalideringsarbejdet, men så snart man går over til at optræne revalidenterne på en måde, der har sigte på deres fremtidserhverv, bliver det straks en revalideringsopgave, som må kunne få støtte i henhold til denne lov.

Den højtærede socialminister har udtalt, at det kan tænkes, at man efter denne lov kan yde støtte til anskaffelse af arbejdsredskaber og optræningsredskaber selv på små arbejdsklinikker, der kommer til at ligge på hospitalerne.

Vi er også stærkt interesseret i, at det, selv hvor der er tale om en revalideringsproces på en lille arbejdsklinik, der er knyttet til hospitalet, vil være muligt at skaffe tilskud efter denne lov, når blot en sådan revalideringsafdeling fører selvstændige regnskaber og har selvstændig ledelse.

Videre har vi været stærkt interesseret i, hvorledes samarbejdet mellem de forskellige revalideringscentre skal formes, og hvorledes vi skal sikre os, at der bliver samme retningslinjer for de forskellige revalideringscentres arbejde. Det kan jo ikke være således, at det ene revalideringscenter går i gang med revalidering af personer, som det andet revalideringscenter på forhånd har opgivet, og derfor har det været meget nødvendigt, at vi sikrede os, at der bliver et centraliseret tilsyn med disse forskellige revalideringscentre. Udvalget er vel klar over, at der er forskellige tilsynsopgaver, der skal varetages, når der er tale om revalideringscentre; men der har i udvalget været enighed om, at hvad angår det personlige arbejde, arbejdet med selve revalideringen, den videre oplæring, hjælpemidler til institutionsophold og mange andre ting, vil det være højst nødvendigt, at invalideforsikringsretten stadig har den kontakt med dette revalideringsarbejde, som den hidtil har haft. På den anden side må vi erkende, at arbejdsdirektoratet naturligt må have alt tilsyn vedrørende erhvervsvejledning, arbejdsanvisning, administrative spørgsmål m. m.; også her er vi enige i udvalget og med den højtærede socialminister.

Der har rundt omkring i landet været nogen ængstelse for, at de særfororgsinstitutioner, som nu arbejder på tilfredsstil-

lende vis, skal få vanskeligheder med at fortsætte arbejdet efter lovens gennemførelse; men der er enighed i udvalget og enighed med den højtærede socialminister om, at denne lov ikke skal lægge nogen som helst hindringer i vejen for revalidering, men tværtimod fremme revalidering på alle måder. Der kan selvfølgelig være tale om en vis koordinering af de forskellige institutioners arbejde, men det vil sikkert kunne ordnes bedst gennem det nævn, som bliver oprettet.

Der har også været ængstelse for, at de institutioner, der bliver oprettet, skulle kunne få vanskeligheder, fordi de ikke vil kunne spænde over hele feltet på én gang, men jeg tror, at denne ængstelse hele tiden har været ganske ubegrundet. Vi har alle været enige om, at sådanne institutioner kan oprettes og fremtidig skal kunne oprettes, selv om de kun tager et af de formål op, som er nævnt i lovforslaget, og vi kan forsikre dem, der kommer med forslag om oprettelse af en sådan institution, at hvis der er brug for institutionen og dens formål falder ind under loven, er der hjemmel til at yde den tilskud.

Der har også været nogen tvivl om, hvorvidt reglerne for godkendelse af institutionerne var rigtigt formuleret, og man har været bange for, at der ved godkendelsen skulle ske en for stærk uniformering af de forskellige institutioner, men såvel af betænkningen som af ændringsforslagene fremgår det, at dette ikke har været tanken.

Videre har der i udvalget været en langstrakt drøftelse af, hvorvidt det er muligt i loven at give retningslinjer for godkendelsen og fastsætte, efter hvilke regler godkendelse skal finde sted. Vi er meget tilbage for at give sådanne fælles retningslinjer, fordi vi føler os overbevist om, ikke mindst efter at vi har set de forskellige institutioner over hele landet, at institutionerne er af så forskellig karakter, at det ikke vil være muligt.

Vi har også drøftet, om det er muligt at give retningslinjer for, hvilke tilskud der skal gives. Det har ikke været muligt at finde frem hertil, fordi institutionerne bliver så forskellige, men vi har alle været enige om at sige til den højtærede socialminister, at det ikke er meningen, at nogle af de institutioner, der nu arbejder, skal få

[Edel Saunte.]

ringere kår, ved at vi laver en ny lov, der har til formål at fremme revalideringen, og jeg tror ikke, der er nogen grund til at være ængstelig, fordi der ikke har kunnet lægges faste retningslinjer.

Udvalget har også drøftet spørgsmålet om henvisningsret og optagelsesret, og vi har i betænkningen lagt faste retningslinjer, der efter vor opfattelse skulle kunne gælde for disse forhold.

Et af de spørgsmål, som blev indgående omtalt ved første behandling, nemlig hvorvidt erhvervsvirksomheder skulle kunne deltage i revalideringsarbejdet, har udvalget også drøftet. Vi har i betænkningen præciseret, hvorledes vi mener det bør være.

Den højtærede socialminister har stillet en række ændringsforslag, der er tiltrådt af udvalget, og det er vor bestemte opfattelse, at samtlige disse ændringsforslag vil kunne tjene til at fremme det arbejde, som vi alle så gerne vil støtte.

Søren Andersen: Allerede ved første behandling udtalte jeg stærk sympati for revalideringstanken, så ingen skulle være i tvivl om venstres principielle stilling til sagen. Derimod udtalte jeg min beklagelse over det ringe erfaringsmateriale og over, at forudgående sagligt kommissionsarbejde manglede.

I udvalget har vi ved vort arbejde søgt at råde bod på denne mangel ved at stille mange spørgsmål — de mange aktstykker bærer vidne herom. Vi har ikke været helt tilfredse med alle de svar, vi har fået angående lovens administration og den skønmæssige vurdering af omkostningerne ved loven. Jeg indrømmer, det er svært, men vi ville alligevel gerne have haft noget fyldigere — mere stærke og ligefremme — oplysninger.

Vi har ikke været helt tilfredse med lovforslagets udformning og opbygning. Vi synes navnlig, det vil kræve et unødigt stort administrationsapparat, og det er derfor lovforslagets idé og de ret betydelige indrømmelser, vi har opnået ved forhandling i udvalget, der begrunder vor fulde tilslutning til lovforslaget, sådan som det fremtræder med de af ministeren stillede ændringsforslag, som er tiltrådt af udvalget.

Jeg skal ikke trævle alle ændringsforslaene

op, en del af dem er jo af redaktionel art, men derimod fremhæve principperne i disse. Det stod os tidligt klart, at det var både enklere, billigere og mere hensigtsmæssigt at revalidere på basis af et større område. Man kunne da også lettere placere revalideringsvirksomheder i forbindelse med byområder, der havde alsidig erhvervsvirksomhed, som fremtidig kunne optage så mange af de revaliderede som muligt. Det er det, der er grundlaget for, at vi ikke får amtsrevalideringskontorer, men revalideringscentre med Fyn som en slags mønster. Ifølge lovforslaget vil den højtærede minister efter behov kunne oprette indtil 10-12 sådanne revalideringscentre i takt med muligheden for at besætte de fornødne stillinger med kvalificeret personel.

Amtsrevalideringsudvalgene får i samråd med revalideringscentrene indstillingsret angående ansøgninger om tilskud og lån. Endelig har de også ret til at udtale sig, når nye revalideringsinstitutioner oprettes. Jeg synes, sagen ret naturligt finder sin endelige afgørelse i det store samordningsudvalg.

Ændringsforslag nr. 5 bringer også større klarhed med hensyn til retningslinjerne for fordeling af de kommunale udgifter til drift af institutioner og til underholdshjælp til revalidenter og deres familie. Som allerede antydnet fastholdes amtsrevalideringsudvalgene, og der sker endog nogen udvidelse for at få en så alsidig politisk sammensætning som muligt. Vi har i og for sig ikke ønsket denne udvidelse, men er under hensyn til alsidigheden og under hensyn til, at disse udvalg jo i ikke ringe grad skal være goodwilludvalg, gået med hertil. Vi lægger også vægt på, at der bliver mulighed for, at den faste læge erstattes med flere lægelige rådgivere.

Ud over at administrationen bliver forenklet, er den anden større principielle ændring i ændringsforslagene den, at invalideforsikringsretten i det hele taget bliver administrativt stærkere placeret end i det oprindelige forslag, idet, som det hedder i ændringsforslag nr. 17 til § 14, statens tilsyn med og vejledning til godkendte revalideringsinstitutioner udøves under medvirken af revalideringscentrene, invalideforsikringsretten og arbejdsdirektoratet.

Vi lægger megen vægt på ændringsfor-

[Søren Andersen.]

slagene og tror, at vore synspunkter deles af betydelige kredse af revalideringsinteresserede. Som det fremgår af udvalgsbetænkningen, har udvalget gennem sit arbejde klaret mange begreber angående særforborgens forhold og revalideringens problemer. Efterhånden som disse ting bliver bekendt, tror jeg, de vil betyde, at megen usikkerhed forsvinder. Jeg håber og tror helt sikkert, at dette lovforslag vil være medvirkende til at fremme revalideringen ikke alene til gavn for samfundet, men også i høj grad til gavn for de medmennesker, som har eller kan få brug for det.

Jeg skal med disse bemærkninger anbefale såvel ændringsforslagene som lovforslaget til vedtagelse i det høje ting.

Gertie Wandel: Det har, som det fremgår af betænkningen, været en lang og omhyggelig udvalgsbehandling. Vi har været på besøg i Jylland, flere steder på Fyn og rundt omkring i København. Der har været afholdt 14 møder og 6 samråd med den højtærede socialminister. Jeg vil gerne benytte lejligheden til at takke den højtærede socialminister for hans tålmodighed over for de mange spørgsmål, vi rettede til ham, og for den imødekommenhed, han har vist os på de punkter, vi gerne ville have ændret. Det har været et stort arbejde for udvalget at behandle dette lovforslag. Man har savnet, at der ikke, som normalt ved sociale love, er gået et kommissionsarbejde forud, og det har medført, at det blev mange og måske lidt udviklede spørgsmål, udvalget har stillet til socialministeriet, men vi har trængt til oplysninger. Det fremgår også af, at der er 96 trykte sider aktstykker til betænkningen, og det er godt, at der er kommet så meget med. De værdifulde henvendelser, vi har fået fra De samvirkende Invalideorganisationer, fra Samfundet og Hjemmet for Vanføre og fra Revalideringsvirksomhedernes Fællesudvalg, er også taget med. De danner sammen med vore veltillægte og lærerige besøg rundt om i landet grundlaget for ændringsforslagene.

Den ærede ordfører for socialdemokratiet, det ærede medlem fru Edel Saunte, har meget omhyggeligt gennemgået netop alle de spekulationer, vi havde i forbindelse med ændringsforslagene, så jeg skal bare ganske

kort nævne et par. Ved første behandling syntes jeg, at rammerne, var noget tomme, og det har derfor glædet mig, at der nu er kommet indhold deri, idet der nu er fastsat et maksimumsbeløb med hensyn til kommunernes tilskud til driften. Der har været udtalt ængstelse for, at vi ikke kunne få kommunerne med, men jeg mener netop, at begrænsningen af det tilskud, der kan blive tale om, vil fjerne denne ængstelse og bringe mange kommuner med ind i revalideringsforanstaltninger. Forenklingen fra 22 amtsrevalideringskontorer til 10-12 revalideringscentre har været omtalt omhyggeligt. Den er vi meget glad for. De større områder for revaliderede, som vi så på Fyn, netop over flere amter, har været meget vejledende for os, og vi er også glade for de kvalitetskrav, der er blevet stillet til lederne af de fremtidige centre.

På ét punkt har vi gerne ønsket en udvidelse, ikke af administrationen, men af amtsrevalideringsudvalgene, som er rådgivende, initiativtagende, som er de mennesker, der skal komme med de nye ideer. Der har vi gerne villet have nogle flere repræsentanter, som den ærede ordfører for venstre sagde, dels af hensyn til en alsidig politisk sammensætning, men også fordi vi mener, at de mennesker, som gerne vil være med i et sådant arbejde, netop må findes i sådanne udvalg.

På ét punkt fik vi ikke helt det med, vi gerne ville have. Vi ville gerne have haft repræsentanter for alle revalideringsinstitutioner i området for centret med, men jeg synes, der er en mulighed for at få dem tilkaldt på anden vis, så vi er glade for den ændring, at der dog kom én med af dem.

Denne lovgivning har for mit parti på en måde været skoleeksempel for det, vi og partiet venstre gerne vil med vor sociale forborg. Det er en hjælp til dem, som virkelig har hjælp behov, hjælp til invalider, der ikke har mulighed for at klare deres egne problemer, og en hjælp til disse mennesker, så deres livsvilkår bliver sådan, at de — ved at staten påtager sig udgifterne for dem — får mulighed for selvstændigt at klare deres problemer. Det er en lov, der i sidste ende måske kan spare på selve det absolutte invalidepensionsbeløb, idet flere og flere bliver revalideret. Hvis man skal tage hensyn til de tal, som Socialpolitisk

[Gertie Wandel.]

Forening er kommet med, og hvorefter en yngre invalidepensionist, der efter at have fået pensionen er blevet revalideret og bragt tilbage til det arbejdende samfund, betyder en besparelse på flere hundrede tusind kroner, ja, så er det en lov, der virkelig kan medføre besparelser.

Bortset fra pengene er det også store menneskelige værdier, man redder, selv om folk ikke bliver fuldt revalideret, ved at disse mennesker kommer tilbage til samfundet, og vi kan på alle punkter være glade for denne lovgivning.

Den decentralisering af invalideforsikringsrettens virksomhed, som var blevet nødvendig efter den meget store arbejdsbyrde, som retten havde, er ved ændringsforslagene blevet gennemført uden tab af den meget vigtige forbindelse med invalideforsikringsretten og uden tab af de mange traditioner, som netop denne ret har i behandlingen af vanskelige sager og i sin kontrol med statens midler. Vi må ikke glemme, at der ved decentraliseringen skabes store udgiftsmuligheder for centrene, og det er netop vigtigt, at man bevarer traditionen i kontrollen med disse meget store midler.

Selv om vi alle var klar over, at denne lovgivning var tiltrængt, blev vi forbavset, da vi kom ud og så, hvor meget godt arbejde der bliver gjort. Det har udvalget været meget taknemlig over. Vi har haft mange gode besøg, vi har set fabrikker, som havde balance i regnskabet, og vi har set mange virksomheder, der har haft forsøg i gang. Jeg vil nævne en ting, og det er, at der er vist ikke mange, der tænker over, hvor mange ændringer der allerede er sket i det gamle begreb om invaliditet. I Samfundet og Hjemmet for Vanføre kan man blive svend i 24 forskellige fag. Man må sige, at vi virkelig allerede er langt fra de gamle begreber, hvor der kun var ganske få fag som skomageri og børstenbinderi for invaliderne. Der er sket meget godt, og der er god plads for optimisme, når nu denne lov bliver gennemført. Vi vil se, at der kan komme til at lyde helt andre toner for invaliderne.

Det ærede medlem fru Edel Saunte berørte arbejdsklinikkerne, som vi er glade for har fået deres vilkår omhyggeligt udfor-

met i betænkningen. Nu kan revalideringen allerede begynde på hospitalet, hvor patienten er, inden ivalidementaliteten træder ind.

Jeg vil gerne takke den højtærede socialminister for det notat, som er optrykt i aktstykkerne. Det er en opsummering af alle de emner, vi har diskuteret, og alle de spørgsmål, der har været stillet under udvalgsbehandlingen, og det følger også virkningen af lovændringerne op på en meget overskuelig måde. Det er meget klart. Jeg skal på mit partis vegne anbefale dette lovforslag, som invaliderne i så mange år har set frem til.

Else Zeuthen: Fra det radikale venstre kan vi anbefale at stemme for de stillede ændringsforslag, som, således som det allerede er fremgået af, hvad de andre ærede ordførere har sagt, er resultatet af et intensivt arbejde i udvalget, mange besøg på institutioner og mange samråd med den højtærede socialminister. Jeg skal her kun omtale enkelte af ændringsforslagene og fremdrage enkelte punkter.

Hvad angår ændringsforslaget om at oprette revalideringscentre fremfor amtsrevalideringskontorer, har vi kunnet tilslutte os det, fordi administrationen alligevel kun kan opbygges i takt med antallet af det sagkyndige personale, der er til rådighed. Ved de talrige besøg, vi har aflagt på institutionerne, har man netop kunnet indse, hvor nødvendigt det er, at personalet er tilstrækkeligt øvet og trænet på grund af de komplicerede problemer, man står over for her.

Jeg skal endvidere udtale min tilfredshed med ændringsforslag nr. 17, der bl. a. sikrer, at invalideforsikringsrettens sagkundskab kommer revalideringsinstitutionerne til gode, og at arbejdsanvisningens erfaringer ligeledes kommer til at spille en afgørende rolle. Begge faktorer er lige nødvendige for at opnå et godt resultat af revalideringen.

Jeg er glad for den udtalelse i betænkningen, at bestemmelserne i lovforslagets § 10 om særlige arbejdspladser for invaliderede må forstås sådan, at bestemmelsen finder anvendelse ikke alene på personer, der overhovedet ikke kan opnå beskæftigelse i det almindelige erhvervsliv, men også på dem, der har vanskeligt ved at bevare

[Else Zeuthen.]

deres beskæftigelse på grund af deres handicap. Dette tror jeg vil blive hilst med glæde af invalideorganisationerne.

Jeg har også — ligesom det ærede medlem fru Gertie Wandel — været tilfreds med ministerens notat angående administrationen af revalideringen; det giver et klart billede af, hvordan ministeren tænker sig at denne skal være. Jeg har herunder bemærket mig, at socialministeriets administrationsapparat ikke skal belastes med for megen detailadministration, men at man ifølge det ovenfor omtalte ændringsforslag nr. 17 regner med invalideforsikringsrettens og også arbejdsdirektoratets bistand. Dette forekommer mig i høj grad at være rigtigt.

Må jeg til sidst sige, at jeg er glad for, at der er blevet enighed om denne vigtige lovgivning, som man må håbe vil få stor betydning for vore handicappede medborgere og derigennem også blive til gavn for samfundet som helhed.

Jeg skal anbefale ændringsforslagene og selve lovforslaget.

Kristian Kristensen: Mit partis ordfører, det ærede medlem fru Ayoë Herbøl, er forhindret i at være til stede, og jeg skal på hendes vegne anbefale de stillede ændringsforslag og det dermed ændrede lovforslag i dets helhed.

Ragnhild Andersen: Også den kommunistiske gruppe kan tiltræde de ændringsforslag, som alle de i udvalget repræsenterede partier er enige om.

Jeg vil gerne ved denne lejlighed udtale min anerkendelse af, at udvalget har forsynet ikke alene min gruppe, men tingets medlemmer med alle oplysninger og besvarelser fra ministerens hånd tillige med statistisk materiale og ligeledes med oplysninger om henvendelser fra organisationer og besvarelser af disse henvendelser. Det er jo i og for sig noget, der ikke er sædvanligt ved lovforslags behandling i udvalg. Jeg har ved flere lejligheder gjort vrøvl over, at sådant materiale ikke fandtes, og derfor skal det siges ved denne lejlighed, at enhver, som vil sætte sig ind i stoffet, er, om ikke fuldt ud, så betydelig bedre rustet til at

tage stilling til de forskellige bestemmelser i lovforslaget end sædvanligt.

Revalideringsloven er jo en nydannelse, som må forventes at få overordentlig stor betydning for mange vanskeligt stillede medborgere. Om den vil få det, vil afhænge af, hvordan erfaringerne udnyttes, og ikke mindst erfaringerne om, hvordan man skal placere de revaliderede efter revalideringen. Det må jo håbes, at man ikke standser op ved gennemførelsen af selve revalideringen, og jeg bemærkede da også med tilfredshed, at den ærede ordfører for det socialdemokratiske parti, det ærede medlem fru Edel Saunte, sagde, at man i udvalget inden for alle partier var enig om at betragte det som en katastrofe, hvis man ikke fik beskæftiget de revaliderede. For én ting er jo at udruste disse mennesker ved at give dem færdigheder, uddannelse og kundskaber, en anden ting er derefter at få dem placeret i erhvervslivet på lige fod med andre.

Selv om min gruppe er glad for lovforslaget og kan tiltræde ændringsforslagene, er det dog ikke ensbetydende med, at vi mener, loven ingen mangler har. Den kommunistiske gruppe finder — således som jeg allerede sagde det ved første behandling — at det ville være godt, om der i loven fandtes en bestemmelse om, at alle, der beskæftiger andre, er forpligtet til at antage en vis procentdel af deres lønarbejdere eller funktionærer fra de handicappedes, der revalideredes, rækker, og samtidig en bestemmelse om, at man ved visse nærmere aftaler sikrede dem tarifmæssig betaling for deres arbejde. Vi har kun fået bestemmelsen i § 9, som min gruppe må mene er utilstrækkelig i det lange løb. Den siger, at man ved kgl. anordning kan pålægge statslige og kommunale virksomheder og institutioner samt koncessionerede virksomheder, der arbejder med offentlig godkendelse, at give fortrinsadgang til visse beskæftigelser for invaliderede. Alene i ordet „visse“ ligger der en begrænsning. Tillige fremgår det af oplysningerne i betænkningen, at der i store kommuner som f. eks. i København allerede i forvejen beskæftiges ikke så få handicappede mennesker, som under ansættelsen er kommet ud for sygdom eller tilskadekomst, der har givet

[Ragnhild Andersen.]

dem et handicap, som gør, at de nok kan arbejde, men dog skal skånes. Det vil altså sige, at der er grænser for, hvor vidt man kan komme på dette felt.

I aktstykkerne til betænkningen — ad spørgsmål 39 — kan vi se, at samordningsudvalget erkender, at lovforslaget med hensyn til fremskaffelse af arbejde til erhvervshæmmede og fortrinsadgang til arbejde ikke er nået længere end sket — ja, således står det udtrykt. Jeg må forstå det sådan, at samordningsudvalget havde ønsket disse bestemmelser forbedret, og det er da også opfattelsen inden for min gruppe, at loven ville være blevet bedre, om den allerede nu havde indeholdt en bestemmelse som af tilrådet om pligt for alle arbejdsgivere.

Med hensyn til ydelsen af hjælp og hjælpemidler har jeg også et par bemærkninger.

Vi er med De samvirkende Invalideorganisationer enige i, at den givne hjælp ikke bør være tilbagebetalingspligtig, men en særhjælp i lighed med tuberkulosehjælpen. Vi finder også, at en bestemmelse om, at de dyre støttekorsetter og særligt ortopædisk fodtøj bør betales fuldt ud, havde været rigtig i stedet for den bestemmelse, der nu står, at socialministeren kan fastsætte regler om, at de pågældende selv skal betale en del af de hjælpemidler, der er beklædningsgenstande. Vi finder tillige, at man ved hjælpens udmåling, der jo er fastsat i § 7, ikke bør anlægge en klasse-linje, således at langvarigt syge og arbejdsløse, der er vant til at leve på smalkost, skal fortsætte dermed, når de går i gang med revalideringen. Den kommunistiske gruppe mener, at der skal være lighed for loven, og at hjælpen efter forsorgslovens § 263 må kunne tilmåles alle efter stort set ens principper.

Sluttelig vil jeg sige, at den kommunistiske gruppe vurderer revalideringsloven som et fremskridt, et tilbud, en hjælpende hånd, der strækkes ud til nogle af de hårdest ramte, hvad enten de er unge, midaldrende eller ældre.

Jeg føler dog trang til at gentage, hvad jeg sagde ved første behandling, at en del af de ældre handicappede utvivlsomt vil have vanskeligt ved en revalidering. Det vil ikke være alle, der kan gennemføre en

sådan; nogle vil fortsat være henvist til at leve af invalidepensionen. Vi havde derfor hellere set, at man havde ventet med at indsætte den bestemmelse i loven, der siger, at den, der modsætter sig revalideringstilbuddet, kan miste invalidepensionen — i hvert fald havde ventet med at indsætte den, indtil man havde fået en bestemmelse i loven, som sikrede, at der var arbejde til dem, der gennemgik en revalidering, og jeg vil opfordre til, at man ikke farer for hårdt frem med denne bestemmelse i loven.

Med disse bemærkninger skal jeg sige, at den kommunistiske gruppe stemmer for ændringsforslagene og for lovforslaget, og vi håber, at loven vil blive til gavn for de mennesker, den kommer til at omfatte.

Socialministeren (Bomholt): Jeg vil gerne takke udvalget for dets grundige og positive arbejde med dette lovforslag.

Hvad de mange ændringer angår, har jeg ment at burde strække mig langt for at imødekomme oppositionens ønsker, idet jeg lægger den største vægt på, at revalideringssagen kan føres igennem i politisk enighed. Vi bevæger os jo her på et felt, hvor alt afhænger af et samspil mellem mange faktorer, og hvor visse interesser må resignere, for at en helhedsløsning kan fremmes. Jeg synes, at de udtalelser, der er faldet her i dag, lover godt for den samarbejdsånd, der nu må være løsenet. Jeg er taknemlig for denne dags forhandling.

Det glæder mig, at der har været fuld enighed om det almindelige sigte, hvorefter lovens bestemmelser ikke skal være indskrænket ved snævre formelle begrænsninger, men skal finde anvendelse på alle erhvervshæmmende, der har brug for de arter af hjælp, loven byder på. Det er f. eks. udtrykkeligt udtalt i betænkningen, at bestemmelserne i § 10 om beskyttet beskæftigelse for invaliderede naturligt må forstås således, at de også omfatter personer, der ikke kan opnå en nogenlunde varig beskæftigelse i det almindelige erhvervsliv. Den samme forståelse må også finde anvendelse på den tilsvarende bestemmelse i § 9 om fortrinsadgang for invaliderede til visse beskæftigelser inden for det offentlige. Det af mig fremsatte lovforslag indeholdt ikke noget forslag til en egentlig kvota-

[Socialministeren.]

ordning. Under udvalgsarbejdet har problemerne omkring den endelige placering af de erhvervshæmmede i arbejdet været gennemdrøftet, og der er ikke foreslået ændringer på dette punkt. Det betyder ikke, at man savner blik for den umådelige betydning, det har, at erhvervslivet arbejder positivt med, således at man finder frem til alle de stillinger, der med fordel kan besættes med erhvervshæmmede. Selvfølgelig må det offentlige her have en pligt til at gå i spidsen, også ud over de pligter, der følger af reglerne om fortrinsadgang til visse arter af stillinger. F. eks. må der inden for offentlige institutioner være plads for mange handicappede ved kontormæssigt arbejde. Der må her gøres et energisk fremskud inden for administrationen, og jeg skal henstille til det kommende samordningsudvalg, at det i særlig grad har opmærksomheden henvendt herpå. Skulle udviklingen vise, at der kræves yderligere lovmæssige foranstaltninger på dette punkt, bør samordningsudvalget fremkomme med indstilling herom.

Jeg vil gerne pege på et andet punkt, hvor administrationen ikke må ses under for snævre synsvinkler: hjælpemidlerne for invaliderede. Det fremgår af det materiale, der er optaget som bilag til udvalgsbetænkningen, at der i de senere år har fundet en værdifuld udvikling sted her. Her som andetsteds i loven må „invaliderede“ ikke opfattes i for snæver forstand; man må i overensstemmelse med den skete udvikling kunne hjælpe alle dem, der på grund af langvarige lidelser har behov for hjælpemidler af de i § 3 nævnte arter.

Det forekommer mig vigtigt at understrege, at den hjælp, der gives efter revalideringsloven, har karakter af en opfyldelse af samfundets forpligtelser over for vore handicappede. Derfor er det en selvfølge, at hjælpen skal ydes efter ensartede retningslinjer som en ret for alle, der har behov for hjælpen. Det er ligeledes en selvfølge, at enhver selv kan søge bistand hos

revalideringsmyndighederne — om jeg så må sige: gå lige ind fra gaden.

Med hensyn til ændringsforslagene i øvrigt skal jeg kun gøre få bemærkninger.

Det nye stk. 5 til § 5, hvorefter den del af driftsudgifterne, der ved godkendelsen måtte blive fastsat som den kommunale andel — dog ikke ud over to tiendedele af nettodriftsudgifterne — fordeles på vedkommende opholdskommuner, skulle skabe en effektiv garanti for, at en revalidering ikke forsinkes af betalingsproblemer. Der vil nu simpelt hen blive tale om en samlet fordeling ved regnskabsårets afslutning, således at revalidentens optagelse på institutionen ikke kommer til at bero på en vidtløftig forudgående brevveksling om kaution.

I denne forbindelse vil jeg benytte lejligheden til at rette en appel til landets kommuner om at gå ind i et aktivt samarbejde ikke mindst om driften af de lokale revalideringsinstitutioner.

I det oprindelig fremsatte forslag var det forudset, at den lokale administration skulle varetages af amsrevalideringskontorer. Jeg vil stadig mene, at en sådan ordning ville kunne danne et godt grundlag for en effektiv organisation, men jeg har ment at burde imødekomme oppositionens ønsker i retning af en organisation baseret på større enheder, der efter ændringsforslaget til § 14 vil få benævnelsen revalideringscentre. Uanset at en sådan ordning medfører visse praktiske vanskeligheder af administrativ art, har jeg anset det for rimeligt, at man på forhånd stiller mod oprettelse af 10-12 centre. Dog må hovedsynspunktet stadig være, at landet skal dækkes på forsvarlig måde, således som det fremgår af en udtalelse, jeg har fremsat over for udvalget, og som er optaget i dettes betænkning.

Jeg må lægge den allerstørste vægt på, at der etableres et nært samarbejde mellem revalideringscentrene og den offentlige arbejdsanvisning. Linjen må her være den, at erhvervsvejledningen og arbejdsanvisningen for erhvervshæmmede varetages i et

[Socialministeren.]

snævret samarbejde mellem revalideringscentre og arbejdsanvisningen. Jeg taler her også på arbejdsministerens vegne. Det er nok muligt, at bestemmelsen i § 14, stk. 3, om dette vigtige samarbejde kunne have været klarere affattet, og jeg vil mellem anden og tredje behandling stille forslag om yderligere tydeliggørelse af den, således at det af selve lovteksten kommer til at fremgå, at disse opgaver varetages i et snævret samarbejde mellem revalideringscentre og arbejdsanvisningen. Denne affattelse skulle samtidig understrege den offentlige arbejdsanvisning som en meget vigtig faktor i revalideringsarbejdet.

I øvrigt har det under udvalgsarbejdet været muligt at tage hensyn til en række ønsker om mindre ændringer, der er rejst fra forskellig side, og det er derfor nu mit håb, at loven kan få den samlede virkning, som er tilsigtet fra alle sider.

Der er for mig ingen tvivl om, at revalideringen vil komme til at gribe dybt ind i dansk socialpolitik til gavn for handicappede medborgere.

Hermed sluttede forhandlingen.

Ændringsforslag nr. 15, § 1, ændringsforslag nr. 1, § 2, således ændret, ændringsforslag nr. 2, § 3, således ændret, ændringsforslag nr. 3, § 4, således ændret, ændringsforslagene nr. 4 og 5, § 5, således ændret, ændringsforslag nr. 6, § 6, således ændret, ændringsforslagene nr. 7 og 8, § 7, således ændret, ændringsforslag nr. 9, § 8, således ændret, § 9, ændringsforslag nr. 10, § 10, således ændret, § 11, ændringsforslag nr. 11 angående overskriften over § 12, ændringsforslagene nr. 12 og 13, § 12, således ændret, ændringsforslag nr. 14, § 13, således ændret, ændringsforslagene nr. 16-22, § 14 i den ændrede affattelse, ændringsforslag nr. 23, § 15, således ændret, ændringsforslag nr. 24, § 16, således ændret, § 17, ændringsforslag nr. 25, § 18, således ændret, ændringsforslag nr. 26 om, at § 19 udgår, samt §§ 20 og 21

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Der er ikke mere på dagsordenen.

Det er meddelt mig, at udvalget angående forslag til lov om ændring i lov om afsætning af danske landbrugsvarer ønsker at afgive mundtlig indstilling ved nævnte lovforslags tredje behandling.

Det er meddelt mig, at udvalget angående forslag til lov om udskrivning af indkomst- og formueskatten til staten for skatteåret 1960-61 ønsker at afgive mundtlig indstilling ved nævnte lovforslags tredje behandling.

Det er meddelt mig, at udvalget angående forslag til lov om ændring i lov om afgift af forlystelser og forslag til lov om ændringer i biografteaterloven. (Bevillingsafgift) ønsker at afgive mundtlig indstilling ved nævnte lovforslags tredje behandling.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 30. marts, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Spørgsmål til ministerene.*

2) *Valg af 1 medlem til landsnævnet for omnibus- og fragtmandskørsel med motor-køretøjer (i stedet for M. Larsen (Kolding)).*

3) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om Danmarks erhvervsfond.

4) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om lån og garantier til visse erhvervsvirksomheder.

5) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om afsætning af danske landbrugsvarer.

6) *Tredje behandling af:*

Forslag til normeringslov for finansåret 1960-61.

[Formanden.]7) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om et stabiliseringslån.

8) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om udskrivning af indkomst- og formueskatten til staten for skatteåret 1960-61.

9) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om afgift af forlystelser.

10) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i biografteaterloven. (Bevillingsafgift).

11) *Fortsættelse af tredje behandling af:*

Forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1960 til 31. marts 1961.

Mødet hævet kl. 18⁴⁰.

82. møde.

Onsdag den 30. marts kl. 13.

Formanden: Udvalget angående forslag til lov om revalidering har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministrene.

Af *Adolph Sørensen* til socialministeren:

„Mener socialministeren, at sygekassers anbringelse af midler i Sygekassernes Optik København A/S er i overensstemmelse med de i folkeforsikringslovens § 26, stk. 6, og i sygekassevedtægterne indeholdte regler?“

Adolph Sørensen: Sygekassernes Optik København A/S, der jo driver en række detailbutikker med optiske artikler og ure, har ifølge bekendtgørelse fra aktieselskabsregisteret den 5. februar 1959 udvidet sin aktiekapital med 125 000 kr. i præferenceaktier. Ifølge en artikel i Berlingske Aftenavis for torsdag den 24. marts har Landsudvalget mod illoyal og illegitim Handel, hvortil 50 detailhandlere og håndværksorganisationer jo er tilsluttet, rettet en henvendelse til direktoratet for sygekassevæsenet angående den skete udvidelse af aktiekapitalen. Direktoratet for sygekassevæsenet har så i en besvarelse til landsudvalget meddelt, at aktiekapitalen i Sygekassernes Optik København A/S udgør 375 000 kr., der er fordelt med 249 500 kr. på Robert Delfers Mindefond, 500 kr. på De samvirkende Centralforeninger af Sygekasser i Danmark, 25 000 kr. i præferenceaktier på De forenede sjællandske Sygekasser og 100 000 kr. i præferenceaktier på De samvirkende Sygekasser i København.

I den nævnte skrivelse af 1. marts 1960 fra direktoratet for sygekassevæsenet til landsudvalget er der oplyst følgende om ministeriets godkendelse af sygekassernes anbringelse af disse midler — jeg anmoder den højtærede formand om tilladelse til at citere af denne skrivelse —:

„I henhold til de anerkendte sygekassers vedtægt, § 38, må kassernes midler kun anbringes i bank eller sparekasse eller stats- og kreditforeningsobligationer. Det har imidlertid stedse efter praksis været kasserne tilladt med direktoratets samtykke at gøre afvigelse fra denne regel, såfremt disse afvigelser ikke strider mod folkeforsikringslovens § 26, stk. 6, hvorefter sygekassens indtægt og formue skal holdes afsondret fra andre foreningers midler og hverken som lån eller gave må tilflyde andre foreninger eller anvendes i andet uvedkommende øjemed; for så vidt angår en sygekassecentralforening, må direktoratet være af den opfattelse, at denne allerede under hensyn til den nævnte formålsbestemmelse må være i det mindste lige så frit stillet i sine dispositioner.

Man skal, for så vidt angår omfanget af den nævnte lovbestemmelse, tilføje, at direktoratet er af den opfattelse,